

Proponowane poprawki do projektu ustawy o szczególnych środkach ochrony osób uczestniczących w debacie publicznej (druk nr 2488).

1. Propozycja poprawki nr 1

Po art. 2 dodaje się art. 2a w brzmieniu:

„Art. 2a.

1. Podmiotowi wykonującemu władzę publiczną, w tym organowi administracji publicznej, jednostce samorządu terytorialnego, państwowej lub samorządowej osobie prawnej oraz innemu podmiotowi wykonującemu zadania publiczne, nie przysługuje roszczenie o ochronę dobrego imienia lub renomy w związku z udziałem pozwanego w debacie publicznej.
2. Przepis ust. 1 nie wyłącza prawa osoby fizycznej pełniącej funkcję publiczną do dochodzenia ochrony dóbr osobistych we własnym imieniu.”.

2. Propozycja poprawki nr 2

Po art. 5 dodaje się art. 5a w brzmieniu:

„Art. 5a.

Na powódzie spoczywa obowiązek wykazania okoliczności uzasadniających roszczenie, w tym bezprawności działania pozwanego.”.

3. Propozycja poprawki nr 3

W art. 7:

- a) dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1;
- b) dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. Oceniając, czy powództwo jest oczywiście bezzasadne, sąd bierze pod uwagę okoliczności wskazane w art. 5.”.

4. Propozycja poprawki nr 4

W art. 8 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„3. W przypadku złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, powód jest obowiązany wykazać okoliczności uzasadniające roszczenie w zakresie umożliwiającym ocenę, czy powództwo nie jest oczywiście bezzasadne.”.

Uzasadnienie

Proponowane poprawki mają na celu zwiększenie praktycznej skuteczności projektowanych środków ochrony przed SLAPP-ami, przy zachowaniu podstawowej konstrukcji projektu. Dotyczą trzech kluczowych zagadnień: wyłączenia możliwości dochodzenia ochrony dobrego imienia przez podmioty wykonujące władzę publiczną, ciężaru dowodu oraz sposobu oceny oczywistej bezzasadności powództwa.

Poprawka nr 1, tj. projektowany art. 2a, ma charakter ściśle ograniczony. Dotyczy wyłącznie roszczeń o ochronę dobrego imienia, renomy lub reputacji podmiotów wykonujących władzę publiczną, jeżeli roszczenia te pozostają w związku z udziałem pozwanego w debacie publicznej. Przepis nie wyłącza możliwości dochodzenia przez te podmioty innych roszczeń, w szczególności roszczeń służących ochronie własności, innych praw majątkowych, praw własności intelektualnej, oznaczeń indywidualizujących działalność gospodarczą, tajemnicy przedsiębiorstwa czy roszczeń wynikających ze stosunków umownych.

Zgodnie z motywem 15 implementowanej dyrektywy: „szczególne zaniepokojenie budzi sytuacja, gdy przedmiotowe stanowiące nadużycie postępowanie sądowe jest finansowane bezpośrednio lub pośrednio z budżetów państwowych i towarzyszą mu inne bezpośrednio lub pośrednie środki stosowane przez państwo, skierowane przeciwko niezależnym organizacjom medialnym, niezależnemu dziennikarstwu i społeczeństwu obywatelskiemu”. Poprawka realizuje także standard wynikający z art. 10 EKPC oraz orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczącego niedopuszczalności wykorzystywania przez podmioty sprawujące władzę publiczną postępowań cywilnych dotyczących ochrony reputacji jako środka ograniczania debaty publicznej.

ETPC wskazał m.in. w sprawach *OOO Memo przeciwko Rosji, Novaya Gazeta i inni przeciwko Rosji, Mária Somogyi przeciwko Węgrom*, że organy władzy publicznej co do zasady nie mogą skutecznie powoływać się na ochronę reputacji w celu ograniczenia wolności wypowiedzi obywateli.

Proponowane rozwiązanie uwzględnia również stanowisko polskich sądów powszechnych, w szczególności wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 20 grudnia 2023 r., zgodnie z którym jednostce samorządu terytorialnego nie przysługuje cywilnoprawna ochrona dobrego imienia w zakresie sprzecznym z art. 10 ust. 2 EKPC.

Projektowana regulacja eliminuje możliwość wykorzystywania środków publicznych do prowadzenia postępowań typu SLAPP, wzmacnia ochronę debaty publicznej, nie pozbawia ochrony osób fizycznych pełniących funkcje publiczne, pozostawia możliwość dochodzenia ochrony w sferze działalności gospodarczej prowadzonej na zasadach konkurencji.

Rozwiązanie pozostaje zgodne z założeniami projektu ustawy, który przewiduje szczególne gwarancje ochrony uczestników debaty publicznej przed nadużywaniem postępowań sądowych. Poprawka realizuje także postulat organizacji społecznych oraz Rzecznika Praw Obywatelskich wyrażony w ramach konsultacji.

Poprawki nr 2 i 4, tj. projektowane art. 5a i art. 8 ust. 3, służą implementacji art. 12 dyrektywy 2024/1069 (dyrektywy anty-SLAPP). Zgodnie z art. 12 ust. 1 dyrektywy ciężar dowodu, że roszczenie jest zasadne, spoczywa na powodzie, a zgodnie z art. 12 ust. 2, w przypadku złożenia przez pozwanego wniosku o oddalenie roszczenia na wczesnym etapie, powód ma obowiązek uzasadnić roszczenie w zakresie pozwalającym sądowi ocenić, czy nie jest ono oczywiście bezzasadne. Poprawka nr 2, tj. projektowany art. 5a wprowadza ogólną regułę, zgodnie z którą powód powinien wykazać okoliczności uzasadniające roszczenie, w tym bezprawność działania pozwanego. Ma to szczególne znaczenie w

sprawach o ochronę dóbr osobistych, często wykorzystywanych w SLAPP-ach, w których powód musi wykazać jedynie istnienie dobra osobistego i ingerencję w to dobro (co najczęściej nie budzi wątpliwości), natomiast na pozwanym spoczywa ciężar wykazania, że jego wypowiedź była zgodna z prawem. Poprawka nr 4, tj. projektowany art. 8 ust. 3, konkretyzuje tę zasadę na etapie rozpoznawania wniosku o oddalenie powództwa jako oczywiście bezzasadnego, zgodnie z wymogiem art. 12 ust. 2 dyrektywy.

Poprawka nr 3, tj. projektowany art. 7 ust. 2, dotyczy sposobu stosowania mechanizmu szybkiego oddalenia powództwa. Projekt odwołuje się do pojęcia „oczywistej bezzasadności”, które w polskiej praktyce jest interpretowane bardzo wąsko — jako odnoszące się do pozwów, które już na pierwszy rzut oka są pozbawione jakiegokolwiek sensu. Według dostępnych analiz praktyki sądowej nie odnotowano dotąd ani jednego przypadku, w którym pozew typu SLAPP zostałby uznany za oczywiście bezzasadny, mimo licznych spraw tego rodzaju w Polsce. Pozwy typu SLAPP, przygotowywane przez profesjonalnych pełnomocników, często stwarzają pozory zasadności, mimo że w istocie nie mają realnych podstaw i stanowią nadużycie postępowania sądowego.

Projektodawca wskazuje, że odwołanie się w projektowanej ustawie do mechanizmu z art. 191¹ k.p.c. powinno sprzyjać wykształceniu praktyki jego stosowania w sprawach SLAPP. Poprawka nr 3 służy właśnie temu celowi: daje sądom wyraźną podstawę ustawową do tego, aby przy wykładni pojęcia „oczywistej bezzasadności” brały pod uwagę również cechy świadczące o abuzywnym charakterze postępowania, wskazane w art. 5 projektu. Chodzi m.in. nieproporcjonalność żądania lub nadmierny bądź nieuzasadniony charakter roszczenia; wszczynanie wielu podobnych postępowań; grożenie lub zastraszanie pozwanego; podejmowanie czynności procesowych w złej wierze.

Poprawki mają charakter punktowy. Nie tworzą nowej procedury i nie zmieniają zasadniczej architektury projektu, lecz doprecyzowują sposób stosowania przewidzianych w nim mechanizmów ochronnych. Dzięki temu zwiększają szansę, że ustawa będzie realnie chronić uczestników debaty publicznej.